

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

קרח

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כג

(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושבעים לבריאה
שישים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח
מאתיים וחמשים שנה להסתלקות הילולא של הבעש"ט ז"ע

לזכות

הרה"ג הרה"ת ר' מנחם מענדל הלוי בן מרת איטא שיחי

לאבקהאוסקי

ליום הולדתו כ"ד סיון

הרה"ת ר' נטע זאב בן מרת שרה פייגע שיחי גראסס

ליום הולדתו כ"ח סיון

לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק

ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר

*

נדפס ע"י ידידיהם

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו

שגלוב

* * *

לעילוי נשמת

מרת נעכא ב"ר גרשון ע"ה

נפטרה מוצש"ק פ' קרח, וא"ו תמוז ה'תשס"ט

ובעלה הרה"ח וכו' עוסק בצ"צ ר' אברהם יצחק

ב"ר ברוך שלמה ע"ה

נפטר ביום ב' אייר ה'תשנ"ב

גליק

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס ע"י משפחתם שיחיו

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תשנ"א-תשנ"ב.
יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.
המעשה הוא העיקר: לקט תורות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).
שיחות הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלמה".
מעיון חי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.
האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770, על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.
להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות בשבת, בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.
ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).
דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.
לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת "אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים ה'תשנ"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

א. דין השלמים והבכורים

בפרשתנו קובעת התורה את דינם של "בכור שור או בכור כשב או בכור עז", ש"לא תפדה, קודש הם, את דמם תזרוק... ואת חלבם תקטיר... ובשרם יהיה לך (לכהנים) כחזה התנופה וכשוק הימין לך יהיה".

רש"י מצטט את המילים, "כחזה התנופה וכשוק הימין", ומפרש: "של שלמים, שנאכלים לכהנים ולבניהם ולעבדיהם לשני ימים ולילה אחד, אף הבכור נאכל לשני ימים ולילה אחד".

יש להבין:

רש"י מתחיל בענין השלמים בשני פרטים: (א) מי רשאי לאכלם – "לכהנים ולבניהם ולעבדיהם". (ב) מתי רשאים הם לאכלם – "לשני ימים ולילה אחד" – ומסיים רק בפרט אחר: "אף הבכור נאכל לשני ימים ולילה אחד".

ותמוה – ממה נפשך: אם רש"י משמיט מילים אלו לגבי הבכור, כי לשיטתו, הבכור נאכל רק לזכרי כהונה⁴, ואם כך – הוא לא היה צריך לכתוב מילים אלו בענין השלמים⁵, ואם גם בכור נאכל, "לכהנים ולבניהם..." – מדוע הוא משמיט מילים אלו לגבי הבכור?

ומובן שאין לומר, שרש"י משמיט הלכה כדי לקצר בדבריו!

ובנוסף לכך – לפי זה לא היה צריך רש"י לומר גם את המילים, "אף הבכור נאכל לשני ימים ולילה אחד", אלא לומר בקצרה: "אף הבכור כן", או להשמיט את כל הסיום "אף הבכור...?".

והתמיהה אף גדולה יותר: המקור לפירוש רש"י זה הוא ב"ספרי"⁸ ובגמרא⁹, ובשני מקומות אלו אין מוזכר כלל הפרט של "נאכלים לכהנים ולבניהם ולעבדיהם" לא לגבי שלמים ולא לגבי בכור. שם נאמר רק "מה שלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד", ורש"י משנה מן הנאמר ב"ספרי" ובגמרא ומוסיף בפירושו פרט זה.

ב. לך יהיה – השאלות על דברי רש"י

לאחר מכן מצטט רש"י את המילים, "לך יהיה", ומפרש: "בא רבי עקיבא ולמד: הוסיף לך הכתוב הוי' אחרת שלא תאמר כחזה ושוק של תודה שאינו נאכל אלא ליום ולילה".

יש להבין:

(א) כאמור מספר פעמים, מציין רש"י את שמו של בעל המאמר רק כאשר פרט זה מוסיף להבנת הפירוש, ובענינו: מה מובן כאן טוב יותר באמצעות המידע שמאמר זה נאמר על-ידי רבי עקיבא?

(ב) מדוע מאריך רש"י בלשונו ואומר "בא רבי עקיבא ולמד" – רש"י צריך היה לומר בקצרה, כדרכו במקומות אחרים, "אמר רבי עקיבא"?

המקור לדברי רבי עקיבא הוא ב"ספרי"⁸ ובגמרא⁹, וגם שם מופיע ביטוי מיוחד "קפץ

(6) וברבי"א משמע דכן היתה גירסתו בפירוש רש"י.

(7) ולהעיר שכה"ב ב' כת' רש"י שתח"י.

(8) עה"פ.

(9) זכאים נו, א.

(1) יח, יז.
(2) כ"ה בדפוסים שלפנינו. אבל בדפוס ראשון (ורוב כת' רש"י שתח"י. וז"ה גירסת הרא"ם) – "לכהנים ולבניהם". ובדפוס שני "לכהנים ולבניהם ולעבדיהם". ובא' מכת' רש"י (שתח"י) "לכהנים ולבניהם ולעבדיהם" (ובלי תיבת "לכהנים").

(3) ע"ד ההלכה י"א כן (רשב"א נדרים יא, ב בשם הרשב"ד. אבל ראה לח"מ להל' נדרים פ"א הי"א).

(4) ומש"נ בפסוק שלאח"י, כל תרומות הקדשים ג' ולבנותיך – עכצ"ל דלא קאי אכולן (ראה רש"י שם, כללה בתחלה וכללה בסוף, והרי "בתחלה" איירי במתנות שנאכלות רק לזכרי כהונה (לעיל פסוק ט"ז)).

(5) וברבי"א עה"ת כאן משמע שלא גרים תיבות אלו ברש"י.

רבי עקיבא". אך שם מובן הדבר, משום שהמאמר מופיע בתוך דין-ודברים: בתחילה נשאלה השאלה „לפני חכמים בכרם ביבנה”¹⁰... נענה רבי טרפון...”, ורבי יוסי הגלילי שאל שאלה אשר רבי טרפון לא יכול היה להשיב עליה¹¹, ואז נכנס אחר לתוך הדיון – „קפץ רבי עקיבא .. אמר...”. אך מדוע מתאים בפירוש רש"י כאן הביטוי בא רבי עקיבא, כאשר הדיון כולו איננו מוזכר?

ג) כדי להבין שהבכור נאכל לשני ימים ולילה אחד אין צורך בתוספת „לך יהיה” – „הוסיף לך הכתוב הוי' אחרת”. הרי הלכה זו נלמדת מן הפסוק, שבפרשת ראה¹², „שנה בשנה”, ששם מפרש רש"י „למד שנאכל (בכור) לשני ימים ולילה אחד”¹³.

ד) בדרך הפשט – מדוע הכרחי לומר ש„לך יהיה” היא תוספת – „הוסיף לך הכתוב הוי' אחרת”?

ג. המילים „כחזה התנופה וכשוק הימין” מלמדות שתי הלכות ההסבר לכל זה הוא:

10) כ"ה בזבחים שם. וי"ג כן גם בספרי (ראה ספרי מהדורת הארואיין).
11) ו„נסתלק (נשתתק) ר' טרפון” (זבחים שם. ועד"ו בספרי (ראה מהדורא הנ"ל)).
12) טו, כ.

13) במפרשים (רא"ם, גו"א ועוד) הקשו ל"ל ב' לימודים (ולהעיר שבספרי כאן (וכן בבכורות כו, ב) הם ב' דיעות, נלמד מכתוב דידן, או מהכתוב „שנה בשנה”^{*}). אבל ע"ד הפשט י"ל שאין זו קושיא (כ"כ), כי כו"כ מצות ודינים נשנו במשנה תורה.

והקושיא שבפנים היא – מנ"ל לרש"י (ע"ד פשט"מ) לדרוש התיבות „לך יהי'” לריבוי, והלימוד „שלא תאמר כחזה ושוק של תודה” לשלול הספק בקרא ילמוד מן הכתוב „שנה בשנה”. וראה לקמן בפנים סעיף ו.

* בגו"א (וראה נחלת יעקב) תי' דב' הפירוש רש"י הם לב' הדיעות. אבל כמדובר כמ"פ (וראה הנעתק בלקו"ש [המחזורגס]) חס"ו ע' 423 הערה 13). אין לומר שרש"י מפרש במקום א' כדיעה א' ובמ"א כדיעה הפכית, שהרי מפרש פשט"מ, ואא"פ שפשוטו של מקרא אחד – יסתור פשוטו דמקרא שני!

קשה לרש"י כפילות הלשון בפסוקנו¹⁴. שהרי, לכאורה, לאחר שנאמר „וברם יהיה לך” – שבשר הבכור שייך לכהן – מה מוסיפות המילים „כחזה התנופה וכשוק הימין לך יהיה”? לפיכך מסביר רש"י, שמילים אלו באות כדי ללמד הלכה, לגבי האופן של אכילת „בשרם”.

אם נאמר שמילים אלו מציינות רק את זמן האכילה – „לשני ימים ולילה אחד” כחזה ושוק של שלמים – הרי אין מובן: מדוע צריכה התורה לרמז זאת, ולקבוע את ההלכה באמצעות השוואה לקרבן אחר, על-ידי המילים „כחזה התנופה וכשוק הימין”, ובמיוחד שאז לא כל-כך ברור אם הכוונה היא „של שלמים שנאכלים .. לשני ימים ולילה אחד” או „של תודה”¹⁵ שאינו נאכל אלא ליום ולילה, „ויש צורך להוסיף ולהסיק „לך יהיה” – הוי' אחרת”.

התורה היתה צריכה לומר באופן ברור ובקצרה – „ביום הקריבו יאכל וממחרת”¹⁶:

מכך מסיק רש"י, שמהמילים „כחזה התנופה וכשוק הימין” יש ללמוד לא רק הלכה אחת, אלא יותר מכך – שתי הלכות: שנאכלים (א) לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם. (ב) לשני ימים ולילה אחד”.

ד. „לך יהיה” מבהיר את זמן אכילת הבכור

לפי זה מובן מדוע לומר רש"י את הענין „שלא תאמר כחזה ושוק של תודה” דוקא מן המילים „לך יהיה” ואינו מסתמך רק על הפסוק שבפרשת ראה „שנה בשנה”:

אם נאמר שבפסוקנו אין נלמד זמן אכילת

14) ראה גם באר יצחק לפרש"י כאן.
15) ואף שחזה ושוק נאמר גבי שלמים (צו ז, כט ואילך) – הרי ע"פ פרש"י (שם, יד) „חזק מחזה ושוק שזה כמו שמופרש למטה .. והתודה קרוי שלמים” – גם תודה בכלל זה [משא"כ ע"ד ההלכה שנק' דבר הלמד ממ"א (בהיקש) – ספרי וזבחים שם. וראה המשך הגמ' דגם לרע"ק נק' (עכ"פ) „הימנו דבר אחר”]. ולהעיר מפרש"י פרשתנו לעיל (יח, יא) – שמתחיל בתודה.
16) ע"ד צו ז, טז.

לעילוי נשמת

הרה"ח חת' אי"א רב פעלים ובעל מריץ מטובי מקושרי רבותינו נשיאינו והולכי בדרכיהם, דרך הקודש יקרא לה

שליח כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א לארצנו הקדושה ת"ו

הרב ר' מנחם מענדל

בהרה"ח ר' מנחם מענדל ומרת מארייאשא באדאנע ע"ה

פ ו ט ע ר פ א ס

נפטר ד' תמוז ה'תשנ"ה

🕯 🕯 🕯 🕯 🕯

וזוגתו מרת לאה ע"ה

בת ר' בניציון ומרת שרה הי"ד

נפטרה ה' כסלו ה'תשס"ג

ת נ צ ב " ה

🕯 🕯 🕯 🕯 🕯

נרפס ע"י צאצאיהם שיחיו

– כדיני החזה והשוק של השלמים כך הם דיני הבכור.

ולאחר מכן מתחיל רש"י ואומר ענין נוסף: לגבי ההלכה הנ"ל, נאכל לשני ימים ולילה אחד, יש המשך בפירוש²³ – "לך יהיה בא רבי עקיבא ולמד..."

בפרט זה אין די במה שנלמד מן המילים "כחזה התנופה וכשוק הימין (של שלמים)", כי ניתן לחשוב שהכוונה היא "כחזה וכשוק של תודה שאינו נאכל אלא ליום ולילה" – אלא יש צורך במילים "לך יהיה", הוסיף לך הכתוב הוי' אחרת."

לפי זה ניתן להבין מדוע מדייק רש"י ואומר "בא רבי עקיבא ולמד": הוא רוצה להדגיש בכך שפירוש זה איננו התחלת הענין – שאז אין מתאים הביטוי "בא רבי עקיבא" – אלא שזהו המשך הפירוש בקשר למילים הקודמות "לשני ימים ולילה אחד".

רש"י מתקין²⁴ את השאלה על "לשני ימים ולילה אחד" – מדוע משווים את הבכור לשלמים ולא לתודה – ואומר: "בא רבי עקיבא ולמד הוסיף לך הכתוב הוי' אחרת..."

1. רבי עקיבא – הכפילות אינו להדגשה בלבד

לאחר כל האמור לעיל עשוי תלמיד ממולח לשאול, שלשון הפסוק אינו לגמרי ברורה: כיון שהתורה חוזרת על אותו ביטוי "יהיה לך .. לך יהיה", סביר לומר, שמדובר כאן על אותו ענין, כדי להדגיש²⁵.

(23) אבל להעיר דבב' כת"י רש"י שתח"י כל ד"ה זה ליתא (וכן צוין לכמה כת"י עד"ו בבערלינער מהד"ק). כן להעיר מב' כת"י רש"י (הגיל הערה 7) שהתיבות "אף הבכור" נאכל .. אחד" ליתא.
(24) כדרכו בפירושו על התורה (ועל הש"ס) – ששולל הקושיים מבלי להביאם (דלא כסגנון התוס' – "וא"ת כו' וי"ל") מלבד במקומות ספורים מפני טעם מיוחד שבכא"א מהם. ולדוגמא לעיל (יח, ו): לכם כו' יכול כו' ת"ל – כי פשט"ש של "לכם" מוכרח הפי' "הדיוט".
(25) בסגנון חז"ל (יומא נא, ב. ו"ש) שנה הכתוב עלי לכתב.

הבכור, יוצא, שבמילים "כחזה התנופה וכשוק הימין" נלמדת הלכה אחת בלבד – "נאכל לכהנים ולנשיהם ולבניהם ולעבדיהם".

ושוב קשה, כדלעיל; מדוע מציינת התורה דין זה ברמז – "כחזה התנופה וכשוק הימין" ולא בפירוש. ובמיוחד כאשר לפני כן, בענין "תרומת מתנם לכל תנופות בני ישראל" נאמר במפורש¹⁷ "לך נתתם ולבניך ולבנותיך", ובמילא ניתן היה להבין שהכוונה היא גם לנשיהם ולעבדיהם¹⁸?

לפיכך מסביר רש"י, שהמילים "לך יהיה" באות להבהיר את ההלכה של "שני ימים ולילה אחד", וממילא, במילים "כחזה התנופה וכשוק הימין"¹⁹ מלמדת התורה שתי הלכות²⁰, הן שהבכור נאכל לכהנים ולנשיהם ולבניהם ולעבדיהם, והן שהבכור נאכל "לשני ימים ולילה אחד".

אך עדיין אין מובן, כדלעיל, מדוע מסיים רש"י את דבריו בפרט אחד בלבד – "אף הבכור נאכל לשני ימים ולילה אחד"?

ה. שני פירושי רש"י – המשך אחד

ההסבר לכך הוא:

שני פירושי רש"י הללו, על "כחזה התנופה וכשוק הימין" ועל "לך יהיה", אינם שני פירושים נפרדים זה מזה, אלא הם מהווים המשך אחד²¹: רש"י מסיק את הנלמד לגבי שלמים, והסיום של לימוד זה הוא במילים "אף הבכור"²².

(17) פרשתנו יח, יא. ועד"ו לקמן פסוק יט.
(18) מכיון שאין ההגבלה דוכרי כהונה. ולהעיר מרש"י לעיל שם "לרבות אשתו". ואכ"מ.
(19) כי מהתיבות "לך יהיה" בפ"ע אין יודעים שנאכל לשני ימים כו'.
(20) ופשוט שאין להקשות על הפסוק עצמו: למה אמר הדן (דנאכל לשני ימים כו') גם כאן (כיון שגשנה במשנה תורה) – שהרי אדרבא מקום אמירת דיני בכור הוא כאן.
(21) ע"ד רש"י שלפני זה (יח, ט) – ג' ד"ה: כל, מנחתם, אשר. ובכ"מ.
(22) ובפרט לגירסת הריב"א בפרש"י (כנ"ל הערה 6) "אף הבכור כן". ובאר"א קצת י"ל ש, אף הבכור הוא התחלת הענין שלאח"ו (כדלקמן).

ביז די נסים ונפלאות פון דער גאולה האמיתית והשלימה – נעמט עס דורך אויך טבע העולם, אַז די וועלט אַליין איז מסייע צו צמיחת הגאולה.

(משיחות יום ה' פ' קרח, בדר"ח תמוז ופ' קרח, ג' תמוז תנש"א)

אמנם עדיין יכולה להיות השאלה – כפי שכמה שואלים: אפילו כאשר אני בעצמי עושה את עבודתי בשלימות, עד שאני מגיע לדרגה שמציאותי היא "יפוצו" (תכלית הביטול) – מהי התועלת בזה, מכיון שאתם המעט מכל העמים¹, ובעולם סביב ישנם שבעים אומות שהם ריבוי עצום בכמות בערך להכבשה אחת?

ובסגנון אחר: מה יאמר העולם ומה יאמרו האומות על זה שיהודי עושה את עבודתו ד"יפוצו מעינותיך חוצה", ובמיוחד – בקירוב הגאולה האמיתית והשלימה – הרי אין הם מבינים פירוש של הדבר? וזהי אמנם עבודה גדולה ונעלית, אבל צריכים לכאורה להתחשב – טוען הוא – עם העולם!

המענה על זה הוא: העולם כבר מוכן! כאשר יהודי יעשה את עבודתו כדבעי – באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, וביחוד עם זה כפי שזהו מלוכש בכלים דלבושי הטבע – יראה איך שהעולם, טבע העולם ואומות העולם מסייעים לו בעבודתו.

...עאכר"כ עכשיו, כאשר כבר בטלו כו"כ מהמניעות ועיכובים [וכאמור לעיל, שגם במדינה ההיא נעשו שינויים גדולים לטוב], ואדרבה – בעולם עצמו רואים את הניסים ונפלאות שמתרחשים בפרט בשנים האחרונות (שנת ניסים, ושנת אראנו נפלאות) – הנה כבר הגיע הזמן, דהגם שצריך להיות ענין שלמעלה ממדידה והגבלה – ניסים ונפלאות, עד לניסים ונפלאות דגאולה האמיתית והשלימה – הרי זה חודר גם בטבע העולם, שהעולם עצמו מסייע לצמיחת הגאולה.

דערביי קען נאך זיין די שאלה – ווי אַנדערע פרעגן: אפילו בשעת איך אליין טו מיין עבודה בשלימות, ביז אַז איך דערגרייך צו אַ דרגא וואָס מיין מציאות איז „יפוצו“ (תכלית הביטול) – וואָס העלפט עס, ווען „אתם המעט מכל העמים“, און אין דער וועלט אַרום זיינען פאַראַן שבעים אומות וועלכע זיינען אַ ריבוי עצום בכמות בערך צו דער כבשה אחת?

ובסגנון אחר: וואָס וועט די וועלט און וואָס וועלן די אומות זאָגן אויף דעם וואָס אַ איד טוט זיין עבודה פון „יפוצו מעינותיך חוצה“, ובמיוחד – אין ממחרת זיין די גאולה האמיתית והשלימה, זיי פאַרשטייען דאָך נישט וואָס דאָס מיינט? ס'איז טאַקע גאָר אַ גרויסע און הויכע עבודה – אָבער מ'דאַרף זיך דאָך לכאורה רעכענען – טענה'ט ער – מיט דער וועלט!

איז דער ענטפער אויף דעם: די וועלט איז שוין צוגעגרייט, פאַרטיק! בשעת אַ איד וועט טאָן זיין עבודה כדבעי – באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, וביחד עם זה ווי דאָס איז אָנגעטאָן אין די כלים פון לבושי הטבע – וועט ער זען ווי דער עולם, טבע העולם און אומות העולם זיינען אים מסייע אין זיין עבודה.

... עאכור'כ איצטער, ווען מ'האָט נישט כור'כ פון די אַלע מניעות ועיכובים [וכאמור לעיל, אַז אויך אין מדינה ההיא זיינען געוואָרן שינויים גדולים לטוב], ואדרכה – אין דער וועלט אליין זעט מען די נסים ונפלאות וואָס קומען פאַר בפרט אין די לעצטע יאָרן [שנת נסים, און שנת אראנו נפלאות] – איז שוין הגיע הזמן, אַז הגם וואָס עס דאַרף זיין אַן ענין שלמעלה ממדידה והגבלה – נסים ונפלאות,

(1) ראתחנן ז, ז.

(2) תנחומא תולדות ה. אסת'ר פ'י, יא. פס'ר פ'ט, ב.

בדומה לתחילת פרשת שלח²⁶, כאשר נאמר „איש אחד איש אחד למטה“, וכן נאמר לגבי קרבנות הנשיאים²⁷, „נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום“, ורש"י אינו מפרש שם את כפילות הלשון, כי בדרך הפשט הכפילות היא כדי לחזק ולהדגיש את הענין.

ואילו לפי ההסבר שלעיל יוצא, שהחלק הראשון של הפסוק – „ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין“ אינו פרט מסויים, אלא ענין כללי, השוואה כללית לחזה ולשוק של השלמים ביותר מפרט אחד: נאכל לכהנים לנשיהם וכו', נאכל לשני ימים וכו'. בעוד אשר המילים „לך יהיה“ שבסוף הפסוק באות להוסיף פרט אחד לגבי זמן אכילת הבכור?

לפיכך מדגיש רש"י, שמאמר זה נאמר על-ידי רבי עקיבא, ההולך בשיטתו, שאינו סובר ש„דברה תורה בלשון בני אדם“²⁸, וכפילות לשון בתורה אינה באה לשם חזוק וכדומה, אלא כדי להרבות ענין נוסף – „לשונות ריבויין הן“²⁹. ולפיכך הוא מסביר גם בענינו³⁰. „שלך יהיה“ הוא ריבוי – „הוסיף לך הכתוב הוי' אחרת“.

ואין לשאול: כיצד יכול רש"י להסביר כאן לפי שיטת רבי עקיבא, שאין אומרים שדברה תורה בלשון בני אדם, כאשר רש"י סובר בדרך

(26) יג, ב.
(27) נשא ז, יא.

(28) תוד"ה רבי יונתן (הא') סוטה כד, ב. וש"נ. וראה הנסמן בעהרה הבאה. אנציקלופדי' תלמודית ע' דברה תורה בלשון בני אדם, וש"נ. הדרן (הא') לפסחים שנדפס בהגש"פ (קה"ת, תשל"ט) ע' תקכא.
(29) ירושלמי שבת פ"ח ה"ב. יבמות פ"ח ה"א. ריש נדרים. סוטה פ"ז ה"ה (וראה פני משה שם. ושם, דכן צריך לגרוס בתוד"ה טורטני סוטה לד, א).

(30) לדעת כמה ראשונים גם הסוברים דברה תורה בלשון בנא' ואין דורשין הכפילות היינו דוקא כאשר הדרשה היא נגד משמעות הכתוב (ראה אנציקלופדי' שם ע' פ"פא, וש"נ), ועפ"י בנדר"ד לכו"ע דרשינן „לך יהי“ (וראה לקמן הערה 37).

אבל לדעת רש"י* (נדרים ג, א. וראה ר"ן שם ד"ה הניחא), למ"ד זה – בכ"מ לא דרשינן.

(* אבן ראיה שד"ח כרך ט' כללי הפוסקים (ס"ח אות ד) – אם הפרוש לנדרים הוא מרש"י.

הפשט שדברה תורה בלשון בני אדם, כפי שמוכח מן העובדה³¹, שרבי עקיבא מסביר³², שכפילות הלשון „איש אחד למטה איש אחד למטה“ באה לרבות שהיו עשרים וארבעה מרגלים, ורש"י מסביר בפשוטו של מקרא³³ שהיו רק שנים עשר³⁴ מרגלים?

– משום ששם מדובר על שנים עשר שבטים³⁵ שונים במעלתם³⁶, ומובן לפי הפשט שהתורה רוצה להדגיש שלכל שבט היה „איש אחד“, ולכן היא כופלת „איש אחד איש אחד“, וכן „נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום“ לגבי קרבנות הנשיאים. ואילו בענינו הכפילות וההדגשה „לך יהיה“ מיותרת³⁷.

ז. גם הנפש הבהמית אינה קשורה לחטא

מיינה של תורה שבפירוש רש"י:

בספרי⁸ ובגמרא⁹ מועלית האפשרות

(31) וכדמוכח ג"כ מזה שלא פרש"י הלשונות כפולין שנחלקו בהם רע"ק ור"י (ועוד) – ראה המובא באנציקלופדי' שם (אבל י"ל שמשם אין רא' לנדר"ד, כבהערה 37).

(32) ירושלמי סוטה שם.

(33) ד, ואלה שמותם (שלח יג, ד) ומונה רק י"ב, ומסיים עוה"פ (שם, טז) „אלה שמות האנשים גו“.

(34) ראה רש"י שלח שם, כג. יד, כז.

(35) במעלות השייכות לריגול ולכיבוש הארץ. כמו הגבורים יותר, ראשי הדגלים וכו'.

(36) לכאורה קשה מפרשות המשכן (תרומה כה, לבי'ג; שם לה (משולש!) וכ"פ לאח"ז) –

וי"ל דשם הוא מפני החיבה, וכפרש"י (ח"ש כד, מב) יפה שיתכן כו' כפולה בתורה.

ועפ"י מובן ג"כ זה ש(רובם של) פרשות המשכן נכפלו ונשלשו בתורה (כמשנ"ל בארוכה בלקו"ש (המתורגם) חט"ז ע' 494 ואילך).

(37) ואינו דומה להרבה לשונות כפולין שלא פרש"י בהם כלום – כי ע"ד הפשט יש לחלק בין הכפלת תיבה אחת להכפלת כמה תיבות (כבנדר"ד). וכן הא דפ' שלח וקרבנות הנשיאים.

ואולי גם ע"ד ההלכה כן הוא, ולכן גם ר' ישמעאל שס"ל דברה תורה בלשון בנא' (תוד"ה רבי יונתן הנ"ל. וראה מקומות שבהערה 29. אנציקלופדי' שם), דריש „לך יהי“ לרבות בכור בעל מום שהוא מתנה לכהן (ובחים שם). אלא שבספרי כאן לפנינו לימוד זה אינו לר"י („ד, א .. להביא את הבכור בעל מום כו'"), ועפ"י ר"י לא דריש „לך יהי“. ולהעיר ממדרש לקח טוב כאן.

להשוות את הבכור לחטאת ולאשם. משום שכל אלה הם „מתנה לכהנים“, וללמוד מכך „מה חטאת ואשם ליום ולילה אף בכור ליום ולילה“. אך רש"י בפירושו שולל רק „שלא תאמר כחזה ושוק של תודה“.

הסיבה הפשוטה לכך היא, משום שרש"י מסביר את המילים „כחזה התנופה וכשוק הימין“, שאינן יכולות להתפרש ובהשוואה לחטאת ולאשם, השייכים לגמרי לכהן³⁸. ואילו בספרי ובגמרא אין ההשוואה של הבכור מבוססת על הפסוק „כחזה התנופה...“, אלא על הסברה.

אך יש לומר, שניתן ללמוד מכך ענין נוסף בדרך הרמז:

„בכור“ הוא רמז לישראל – בני³⁹ בכורי ישראל⁴⁰. בכור אדם – על שם אדמה לעליון⁴¹, חלק אלקה מומעל – היא הנפש האלקית, ובכור בהמה טהורה הוא הנפש הבהמית של היהודי, ולכן אומרת התורה „בכור שור .. כשב .. עז“, שאלה הם, כידוע⁴², שלשת הסוגים הכלליים של הנפש הבהמית שבישראל.

ורש"י בפירושו על התורה אינו צריך לשלול את ההשוואה של הבכור לחטאת ולאשם, כי לפי פשוטו של מקרא, שבדרך זו מודגשת הפשטות של היהודי, לא עולה כלל על הדעת שליהודי כשלעצמו יש קשר כלשהו לחטאת ולאשם.

לגבי הנפש האלקית של היהודי, נאמר בזהר⁴³ בפשטות ובוודאות על הפסוק⁴⁴ „נפש

כי תחטא“ – „תוהא“ (=תמוה), שאפילו בדרגה של „נפש“, הדרגה הנמוכה ביותר מבין חמשת⁴⁵ השמות שבהם נקראת הנפש האלקית, הרי זו תמיהה ופלא כיצד ניתן להכשל בחטא.

וכאן מחדש רש"י חידוש גדול יותר, שאפילו בכור בהמה – הנפש הבהמית של היהודי – אינו קשור כלל, כשלעצמו, לחטא⁴⁶. ואף יותר מכך: אפילו לגבי „בשרם“ – הגוף⁴⁶ הגשמי שלו – אין קיימת כלל האפשרות להשוואה – יצירת קשר – בינו לבין החטאת והאשם.

אלא „כחזה התנופה וכשוק הימין“ – של שלמים: הנפש האלקית של היהודי ירדה ונתלבשה בנפש הבהמית ובגוף הגשמי כדי ליצור מהם שלמים – שלום בעולם⁴⁷ – שגם העולם הזה התחתון, הגשמי והחומרי, ייעשה דירה לה' יתברך.

ח. בפשטות נשללת גם אפשרות של „תודה“

האפשרות שאותה בכל זאת צריך רש"י לשלול היא „שלא תאמר כחזה ושוק של תודה“:

גם התודה היא קרבן שלמים⁴⁸, אך משמעותה היא, שבתחילה היא האדם במצב של סכנה, והוא ניצל מכך באופן מיוחד, בדרך נס⁴⁹, ולכן הוא מביא קרבן תודה. בעבודה הרוחנית הכוונה היא, שלאדם יש נסיונות וקשיים גדולים בעבודת ה', המסכנים את חייו הרוחניים, אך הוא „ניצל“ ממצב זה בדרך „נס“ – באמצעות עבודה בלתי רגילה (שהרגל נעשה טבע), על ידי מסירות נפש שלמעלה מטעם ודעת.

(45) ב"ר פי"ד, ט.

(46) ראה תניא (פ"א, פ"ו) דנה"ב וגוף שבישראל הוא מק"נ, שהיא שד משדן יהודאין שענינו היצה"ר לתאוות היתר (שם פ"ח), והיצה"ר לתאוות איסור הוא שד משדן נוכראין (תניא שם).

(47) רש"י ויקרא ג, א. וראה ג"כ רש"י תצוה כט, כב. (48) ראה רש"י צו, ז, יב: נדר שלמים הללו, שלמי תודה הן, שם, יד: התודה קרוי שלמים.

(49) ראה רש"י צו שם, יב: דבר הודאה על נס שנעשה לו.

ולפיכך קיימת המחשבה, שלמרות שיהודי כשלעצמו אינו קשור כלל לחטאת ולאשם, אך מצד גופו ונפשו הבהמית הוא עלול להגיע לנסיונות ולמצב של סכנה, כך, שה„שלמים“ – השלום בעולם – שהוא יוצר, קשורים לענין של „נס“ וקרבן תודה –

ורש"י שולל גם אפשרות זו, כי מצד „פשטותו“ של היהודי, מאירה בו האמונה הפשוטה בה' אחד, והוא „באמנה אתו יתברך“ בכל המעמדים והמצבים עד כדי כך, שאין אצלו מלכתחילה מקום לענינים של ההיפך מ„עודנו ביהדותו“⁵⁰.

עצם העובדה שיהודי חש במציאות של נסיון וכדומה שממנו עליו להציל את עצמו, ובמיוחד, כאשר הוא חש שהוא זקוק ל„נס“,

מוכיחה שהתערב בו איזשהו ענין שאיננו יהודי, בדומה לחטאת ואשם, שהיהודים כלשעצמו אינו קשור אליהם, משום שבטבעו של היהודי אין לו שום קשר לענינים של היפך הטוב.

ומכך נובע גם בגשמיות, שכאשר יהודי נוהג כראוי, אין הוא נזקק לנסים (ולקרבן תודה) לגבי מצבו הגשמי, כי בדרך הטבע „ה' עמו“, ובמילא – „ה' שמרך ה' צלך על יד ימינך“⁵¹.

ו„באור פני מלך חיים“⁵², הקדוש־ברוך־הוא נותן לו את כל הענינים של בני חיי ומזוני, וכולם – רוחיחי.

(משיחת מוצש"ק פ' קרח תשל"ח)

(51) תהלים קכא, ה.
(52) משלי טז, טו.

(50) ראה תניא פכ"ד, כה.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

ויהי"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

לְעוֹלָם וָעֶד